

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แรกเริ่มของอำนาจการสื่อสาร มาจากการบันทึกคำสอนจากปากของศาสดาเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น พระคัมภีร์ไบเบิล พระไตรปิฎก เป็นต้น อำนาจการใช้อำนาจที่ผู้มีความรู้ในการอ่าน และการเขียนส่วนใหญ่เป็นชนชั้นขุนนาง และชนชั้นนักปกครอง การตัดสินใจจะกระทำสิ่งต่างๆ ของบุคคล มักยึดหลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทาง ชนชั้นล่างซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม ไม่มีสิทธิออกเสียง หรือแสดงความคิดเห็นใดๆ

ต่อมา การประดิษฐ์แบ่นพิมพ์เป็นตัวเพิ่มอำนาจการสื่อสารให้ขยายวงกว้างขึ้น โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ที่มีนักหนังสือพิมพ์ (Journalist) เป็นผู้สื่อข่าวข่าวสาร ช่วงแรกบทบาทของนักหนังสือพิมพ์ จะยึดมั่นในอุดมการณ์และจรรยาบรรณ เพื่อให้เกิดความถูกต้องยุติธรรมต่อคนในสังคม ต่อมาเกิดการรวมกลุ่มสาธารณะ (reading public) เพื่ออ่านหนังสือพิมพ์ และสนใจข่าวสารการเมือง นำมาซึ่งการเรียกร้องให้คนมีสิทธิและเสียงในการออกความเห็นทางด้านการเมือง

แสดงให้เห็นว่า สื่อตัวนี้ช่วยสร้างความเป็นปัจเจกในสังคมมากขึ้น บุคคลเริ่มเรียกร้องอิสรภาพ เสรีภาพในการแสดงความคิด การตัดสินใจของปัจเจกชนมีหลากหลาย และมีความเด็ดเดี่ยว ดังตัวอย่างเช่น กลุ่มนักปฏิวัติช่วง 14 ตุ. ที่ส่วนใหญ่อยู่ในแวดวงของสื่อสิ่งพิมพ์แทบทั้งสิ้น

ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากขึ้น ยุคของสื่อวิทยุและโทรทัศน์เข้ามามีบทบาทแทนด้วยเทคโนโลยีของภาพและเสียงที่สมจริง การสื่อสารเกิดจากกลุ่มเพียงบางกลุ่มส่งสารไปยังกลุ่มชนจำนวนมาก Alvin Toffler กล่าวว่า สื่อมวลชนในยุคนี้ช่วยสร้างภาพพจน์ที่เป็นมาตรฐานให้กับมนุษย์อย่างไม่ขาดสาย ทำให้เกิดสิ่งที่นักวิจารณ์เรียกกันว่า "ความนึกคิดที่มีลักษณะมวลชน" อันจะสามารถหล่อหลอมความคิดของบุคคลให้เป็นไปในแนวเดียวกันได้ ความคิดเห็นที่ขัดแย้งจากเสียงข้างมากมักไม่ได้รับการเปิดเผย (ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ, 2532)

จนมาถึงยุคปัจจุบัน ที่มีสื่อคอมพิวเตอร์เป็นสายใยหลักในการสื่อสาร เนื่องจากความสามารถก้าวข้ามอุปสรรคของระยะทาง (Space) และเวลา (Time) นอกจากนี้ Alvin Toffler ได้กล่าวว่าเป็นยุคแห่งการเร่งกระแสน้ำไหลเวียนของข่าวสาร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานของข่าวสารที่เรา

ยึดถือและปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ชาวสารมีอยู่หลากหลายและกระจัดกระจายอยู่ทุกที่ กลุ่มคนเล็กๆที่กระจัดกระจายก็สามารถส่งและรับข่าวสารจากจินตนาการของกันและกัน

ในขณะที่ความเห็นของ E. Rogers (1986) เชื่อว่า การสื่อสารแบบใหม่ทำให้ผู้ส่งและผู้รับสารสามารถตอบโต้กันอย่างฉับพลันทันที และ ทั้งสองฝ่ายสามารถควบคุมการสื่อสารที่เกิดขึ้นได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งแต่ละบุคคลเลือกใช้หรือรับข้อมูลตามที่ตนเองต้องการได้ ผู้สื่อสารมีความสามารถในการตัดสินใจในเรื่องราวต่างๆอย่างเป็นอิสระและเท่าเทียมกัน ตามความรู้ ความเข้าใจในเรื่องรานั้นๆ

รูปแบบการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต และการใช้งานผ่านสื่อดังกล่าวที่เป็นยอดนิยมในปัจจุบัน คือ การใช้งานผ่านเว็ลด์ ไรด์ เว็บ (World Wide Web, WWW.) ทำให้เกิดการรับส่งข้อมูลข่าวสารอย่างมากมายโดยไร้ขอบเขตกัน การสื่อสารสะดวกสบาย การตอบโต้ (Interaction) ระหว่างกันเป็นแบบสองทาง ทุกคนเป็นได้ทั้งผู้ส่งและผู้รับ เกิดความรวดเร็วฉับไวในสังคมยุคสารสนเทศ

Michael Stragelove กล่าวว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีแบบเปิดและมีการกระจายตัวอย่างกว้างขวาง (An Open and Distribute Technology) ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ด้านการสื่อสารของมนุษย์อย่างแท้จริง ทั้งยังเป็น "วัฒนธรรมใหม่" ที่มวลชนผู้รับสาร (Mass Audience) สามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวอย่างไม่จำกัด และสามารถควบคุมเนื้อหาของสื่อนี้ได้ด้วยตนเอง เขากล่าวว่า ธรรมชาติของสื่ออินเทอร์เน็ตจะให้ทั้งเสรีภาพ(Liberating) และความเสมอภาค (Equalizing) แก่ผู้สื่อสาร (อ้างถึงในสุกัญญา ตั้งเรื่องเกียรติ, 2545)

ลักษณะของความสามารถในการย่อโลกให้เล็กลง กลับทำให้บุคคลโดดเดี่ยว และแปลกแยกมากขึ้น ลักษณะการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต จึงเป็นใครก็ได้ที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้รายงาน (Report) บอกเล่า (Inform) หรือนินทา (Gossip) เกี่ยวกับเรื่องราวในสังคมขณะนั้น (Virginia Shea, www.albion.com) เหมือนกับการทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชน (Mass Media) หากแต่เป็นสื่อใหม่ที่มีความเป็นปัจเจกมากกว่าเดิม ทั้งยังไร้ระเบียบกฎเกณฑ์ในการควบคุมเนื้อหา

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในยุคต่างๆ ต้องการพื้นที่สาธารณะ(Public Sphere) เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น การใช้พื้นที่ดังกล่าวดูเหมือนจะสิ้นสุดลงในช่วงศตวรรษที่ 19 หรือก่อนยุคสังคมสารสนเทศ บุคคลในสังคมมีความคิดแบบมวลชน หรือแบบพวกมากลากไป ทำให้มีคนในพื้นที่สาธารณะเพียงส่วนหนึ่งที่ยังคงใช้เหตุผล ความคิด ความอ่านของตนในการวิพากษ์วิจารณ์ ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งกลายเป็นผู้บริโภคนิยมมหาศาล ที่ได้เพียงแต่รับรู้เรื่องราวสาธารณะ แต่ไม่ใช้เหตุผลถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์ (จรียา นวลนิรันดร์, 2543)

ในขณะที่ปัจจุบัน โลกไซเบอร์มีพื้นที่ลักษณะเช่นนี้อยู่มากมายไร้ขอบเขต เราเรียกว่าพื้นที่ส่วนนั้นว่า เว็บบอร์ด (Webboard) หรือกระดานข่าวสาร มีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะ ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต สามารถวาง (post)ความคิดเห็น/ประเด็นที่ต้องการกล่าวถึง การสื่อสารแบบนี้ผู้ที่ต้องการแสดงความคิดเห็นเพียงแค่เข้าไปอ่านประเด็นที่สนใจ เมื่อต้องการวาง (Post) ข้อความของเรา เพียงแค่เข้าไปในช่อง "แสดงความคิดเห็น" ที่ทางเว็บไซต์เตรียมไว้แล้วพิมพ์ความคิดเห็นของเราลงไป

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย เริ่มใช้เว็บบอร์ด(Webboard) ในช่วง 7-8 ปีที่ผ่านมา การสื่อสารเป็นรูปแบบกลุ่มสนทนาและข่าวสาร ที่มีลักษณะเป็นเวทีสาธารณะ (Public Forum) โดยเปิดโอกาสให้ผู้ใช้เข้ามาอ่านเนื้อหาข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่างๆในสังคม รวมทั้งแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในเรื่องที่สนใจด้วยการทิ้งข้อความกลับไปกลับมาระหว่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยกัน

เห็นได้ว่า พัฒนาการการสื่อสาร มีผลต่อการใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลในพื้นที่สาธารณะของยุคต่างๆแตกต่างกัน กล่าวคือ สื่อตัวไหนที่เปิดกว้างให้คนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆมาก พื้นที่สาธารณะในยุคนั้นจะกลายเป็นแหล่งชุมนุมของคนที่มาแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเช่นกัน (McQuail,อ้างถึงในปราณี พุ่มบางป่า, 2543)

ถึงแม้ว่า การสื่อสารในยุคสังคมสารสนเทศ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ด้วยความสามารถของการกระจายข่าวที่รวดเร็วและแม่นยำ แต่ปัญหาของความมีเสรีที่ไม่อาจควบคุมได้ รวมทั้งความต้องการแสดงความรู้สึกภายในจิตใจที่บางครั้งไม่สามารถบอกผู้อื่น กลับกลายเป็นปัญหาที่ร้ายแรง สิ่งหนึ่งที่เด่นชัดคือ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บบอร์ดที่ใช้อารมณ์รุนแรง เช่น การด่าทอ หรือถูกเหยียดหยามผู้อื่น เป็นต้น กลับกลายเป็นปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้สื่อสารละเลย

ด้วยเหตุของปัญหาทางจริยธรรมบนเว็บบอร์ด ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการโต้ตอบบนเว็บบอร์ด ทั้งนี้ เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมีอยู่ด้วยกันหลายเว็บไซต์ เช่น เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ เว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ เว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ เว็บไซต์มติชนออนไลน์ เป็นต้น แต่ด้วยลักษณะเนื้อหาในเว็บไซด์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วทันเหตุการณ์ของเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ ตามแนวนโยบายในการเปลี่ยนแปลงข้อมูลตลอด24ชั่วโมง กอปรกับมีเว็บบอร์ดไว้รองรับความต้องการในการแสดงความคิดเห็นของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ออนไลน์ หลังจากที่ได้อ่านข่าวที่ทางเว็บไซต์เสนอไป ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเว็บไซด์ดังกล่าว

คำถามนำวิจัย

1. ประเด็นต่างๆในการโต้ตอบบนเว็บบอร์ดของเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ประเด็นใด เป็นที่สนใจของผู้ที่เข้ามาโต้ตอบมากที่สุด และเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในขณะนั้นอย่างไร
2. ปัญหาทางจริยธรรมที่พบในการโต้ตอบบนเว็บบอร์ดเป็นปัญหาในด้านใดบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาถึงปัญหาทางจริยธรรมบนเว็บบอร์ด (Webboard) ในช่วงเวลาที่มีการสื่อสารมีอำนาจสูงสุด เนื่องด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด ทำให้การสื่อสารเปลี่ยนแปลงไป อาจเป็นส่วนที่ทำให้เราได้เห็นมุมมองทางความคิดที่เกี่ยวกับจริยธรรมอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมสารสนเทศ
2. ผลที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ให้คนในสังคมสารสนเทศหันมาให้ความสำคัญกับจริยธรรม เมื่อต้องการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต
3. นำไปเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัยต่อด้านที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ขอบเขตงานวิจัย

การอภิปรายถึงลักษณะของการสื่อสารในยุคสารสนเทศ เป็นการกล่าวถึงผู้สื่อสารและลักษณะการใช้งานเว็บบอร์ดในวงจำกัด กล่าวคือ เป็นการศึกษาปัญหาทางจริยธรรมในการโต้ตอบบนเว็บบอร์ดในเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ รวมถึงเป็นการศึกษาเฉพาะความคิดเห็นบนเว็บบอร์ดเท่านั้น ในระหว่างวันที่ 22 มิถุนายน 2548 ถึง 18 สิงหาคม 2548